

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Slavov, Matias

Title: Ikuisuuskysymyksistä, keskustellen

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Slavov, M. (2016). Ikuisuuskysymyksistä, keskustellen. Agricolan kirja-arvostelut, 27.10.2016. <http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=3990>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Ikuisuuskysymyksistä, keskustellen

27.10.2016 Matias Slavov <matias.slavov@jyu.fi> Filosofian tohtori, Jyväskylän yliopisto
Hume, David: *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta* (*Dialogues concerning Natural Religion*). Kääntänyt Tapani Kilpeläinen. Niin&näin, 2015. 152 sivua. ISBN 978-952-5503-90-6.

David Humen *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta* (*Dialogues concerning Natural Religion*) lukeutuu uskonnonfilosofian merkittävimpien teoksien joukkoon. Hume veljenpoika julkaisi sen nimettömänä tämän kuoleman jälkeen vuonna 1779. Vaikka teos on ajalleen tyypillisesti kirjoitettu dialogi-muotoon, monet sen keskeisistä väitteistä olivat aikanaan hyvin rohkeita ja kiistanalaisia. Kärjekkäästi ja hauskasti kirjoitettu teos on mielenkiintoista luettavaa vaikkapa lukion tai yliopistojen filosofian, historian tai uskonnon kursseille.

Kirja-arvioissa harvemmin kiinnitetään ensimmäiseksi huomiota kansikuvaan tai esimerkiksi taittoon tai käytettyyn fonttiin. Nyt on kuitenkin tehtävä poikkeus. **Pasi Romppasen** laatima kuva on kyllä päheä! Kolmen keskustelijan siluetit varjostavat sumuista vesialueen kivistä reunaa. Kivien keskeltä nouseva usva ikään kuin houkuttelee lukijaa tutustumaan vielä tuntemattoman veden syvyyksiin.

Luonnollinen uskonto

Teoksen otsikon mukaan pääaihe on luonnollinen uskonto. Tällä tarkoitettiin 1700-luvulla uskonnollisten näkemysten (kuten usko, tunne ja käytäntö) oikeuttamista sellaisten perusteiden ja todisteiden nojalla, jotka ovat riippumattomia yliluonnollisesta ilmestyksestä (Coleman 2007, xi). Teos sisältää kuitenkin huomattavasti laajempia filosofisia pohdintoja ihmisen asemasta maailmankaikkeudessa. Kirjassa esiintyy kolme päähenkilöä: Cleanthes, Filon ja Demea. Nimet ovat antiikista mutta keskustelut varhaismoderneja. Dialogissaan hahmot pureutuvat niin tieto-opin, semantiikan ja luonnonfilosofian kuin elämän- ja moraalifilosofiankin ikuisuuskysymyksiin.

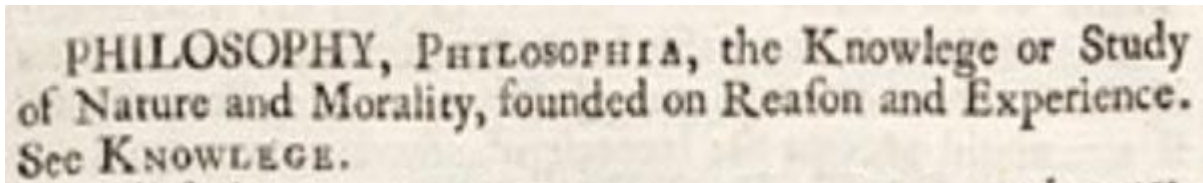
Filonia on yleensä pidetty **David Humen** (1711–1776) äänitorvena. Monet tämän argumentit muistuttavatkin Hume aikaisempien teoksien, etenkin *Treatise of Human Nature* (1739-40) ja *Enquiry concerning Human Understanding* (1748), keskeisiä kantoja. *Treatisessa* Hume loi filosofiansa rungon kartoittamalla ihmismielen mentaalisen maantieteen eli selittämällä mielen kognitiiviset rakenteet, sekä esittämällä säännöt syy–seuraussuhteiden tunnistamiseksi. *Enquiry*n lopputulemana koulumetafysiikka ja jumaluusoppi joutuvat roviolle, sillä niin pahasti ne ylittävät inhimillisen päättelyn ja tutkimuksen rajat.

Toisaalta Filon esittää suuren tulkinnallisen haasteen kirjan viimeisessä 12. luvussa. Hän nimittäin sympatisoi seuraavaa kantaa:

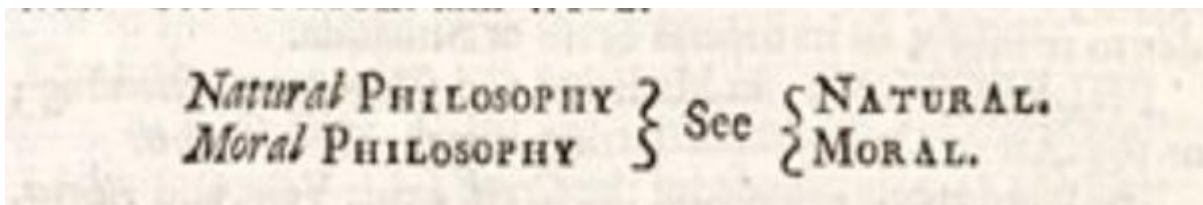
”... koko luonnollinen teologia palautuu yhdeksi yksinkertaiseksi, vaikka jokseenkin moniselitteiseksi, tai vähintäänkin määrittelemättömäksi kannaksi, jonka mukaan maailmankaikkeuden järjestyksen syy tai syyt todennäköisesti muistuttavat ihmisälyä jonkin kaukaisen analogian pohjalta” (s. 136).

Nykylukija jää pähkäilemään, onko Hume deisti, agnostikko vai ateisti. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että varhaismodernin jumaluuskäsityksien luokittelut olivat erilaisia kuin nykyiset systemaattiset luokittelut. Jo vaikuttavan luoja-Jumalan epäily oli merkki ateismista. Hume jopa joutui syytetyksi ateismista vuonna 1745 *Treatise*-teoksensa jälkipuinnin yhteydessä ([A Letter From a Gentleman to his Friend in Edinburgh](#)). Syynä tähän olivat jakamattoman sielusubstanssin kieltäminen sekä emotivistinen meta-etiikka. Jos hyvän ja pahan erottaminen perustuu tunnevaikutelmille, eikä pysyvää persoonallista identiteettiä ole, Pietarilla ei ole kovin paljon aineistoa taivaspaikasta päättämiseen. Hume ei ehkä tästä syystä koskaan saanut akateemista virkaa Edinburghin yliopistosta. *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta* on siis ymmärrettävästi monitulkintainen ja postuumisti sekä nimettömästi julkaistu teos.

Suomennos on tarkka ja erittäin ammattimaisesti tehty. Lukija ei törmää hankaliin kansainvälisiin termeihin vaan sujuvaan ja kaunokirjallisesti ansiokkaaseen kotimaiseen proosaan. Suomentajan viitteitä on sopivasti niin etteivät ne vie liiaksi huomiota itse päätekstistä. Jonkin termin käänнос jäi kuitenkin mietityttämään. Sana "philosophy" on käännetty mutkattomasti "filosofiaksi". Tämä on nykylukijalle hieman hämäävää. **Ephraim Chambersin Cyclopædia** vuodelta 1728 määrittelee sanan "philosophy" muun muassa seuraavasti:

Chambers tarkentaa määritelmäänsä seuraavan kuvion avulla:

Vaikka Chambers toteaa, että "sanaa filosofia käytetään useammassa eri merkityksessä antiikin sekä modernien kirjoittajien parissa", kuten perinteinen ja sananmukainen "viisauden rakastaminen", yllä oleva määritelmä filosofiasta samaistaa sen erityistieteisiin. Luonnonfilosofia, "natural philosophy", piti sisällään esimerkiksi fysiikan, tähtitieteen ja anatomian. Ihmistieteiden filosofia, "moral philosophy", sisälsi muun muassa psykologian, historian, taloustieteen ja sosiologian, tai niiden esi-muodot.

Tämä käsitteellinen epäselvyys on nähtävissä sivulla 17, jossa Filon toteaa, että

"se, mitä kutsumme *filosofiaksi*, ei ole mitään muuta kuin samanlaista mutta säännönmukaisempaa ja menetelmällisempää toimintaa. Moisista asioista filosofoiminen ei eroa olemuksellisesti arkielämän järkeilystä, ja sen täsmällisemmän ja tunnollisemman etenemismenetelmän ansiosta voimme odottaa filosofialtamme vain suurempaa vakautta ellemmme suurempaa totuutta."

Ymmärtääkseni yllä olevan sitaatin tarkoitus on osoittaa, että luonnonfilosofia, kuten **Newtonin** fysiikka, sekä ihmisluontoa koskeva tiede, kuten Humeen kognitiivinen psykologia, eivät eroa olemuksellisesti jokapäiväisen kokemuksen tarjoamista todisteista ja päättelyn logiikasta. Hume argumentoi, että "vulgaaria" kokemusta ja päättelyä on kuitenkin korjattava hänen osoittamiensa sääntöjen avulla (etenkin syy-seuraussuhteen tunnistamista koskevat ehdot). Tähän paikkaan "suomhuomviite" olisi tehnyt poikaa.

Ja vielä pikkuinen valitus. Koska teos on dialogi, taiton yhteydessä olisi ollut viisasta lisätä marginaaliin keskustelijan nimi. Näin olisi helpompi seurata, kuka on kulloinkin äänessä.

Nämä ovat osaltani kuitenkin vain hyvin yksityiskohtaisia huomioita. Pidän **Tapani Kilpeläisen** työtä hienona ja tervetulleena sivistystekona. Detaljeja voi aina ronkkia. Mutta aina voi myös vastata: Tulkoot muut ja tehköt paremmin. Ja *Dialoguesia* tuskin voi juuri

paremmin suomentaa. Kilpeläisen viimevuotinen suomennos on laadittu **Dorothy Colemanin** vuoden 2007 moderninnoksen pohjalta. (Hume, David: *Essays concerning Natural Religion and Other Writings*. Dorothy Coleman (ed.) Cambridge Texts in the History of Philosophy. New York: Cambridge University Press, 2007.)

Alkuperäistä käsikirjoitusta säilytetään Skotlannin kansalliskirjastossa.

Lisätietoja:

- [Matias Slavov: David Hume \(Filosofia.fi, 12.3.2013\)](#)
- davidhume.org
- [David Hume: Texts - Dialogues concerning Natural Religion \(1779\) \(davidhume.org\)](#)